

נצנצי רומן**ירושלים עיר של כובעים**

בראש השיירה רכב על סוסו הקיסר וילהלם השני, לבוש מדי אביר היוצא בראש חילותיו לכבוש את עיר-האלוהים. מאחוריו רכב הנסיך בילוב, בן לווייתו של הקיסר, בעקבותיהם הקיסרית אוגוסטה ויקטוריה ומלוויה, ובמאסף – פלוגות רוכבים ממשמר הכבוד של הסולטן. בשער-הכבוד פגש הקיסר את שני רבניה של ארץ ישראל, העטורים בעיטור של גבורות: ר' יעקב שאול אלישר, חכם באשי וראשון לציון, איש רם-קומה ומתהדר בזקן עבות צחור, אדרתו המלכותית משתפלת עד לרגליו וקומתו מתנשאת בטורבן המוזהב שלראשו, ור' שמואל סלנט, שמואל"קה בפי העם, קטן, נמרץ, איש חם, מפשפש בזקנקנו ומצטרף לברכתו של החכם-באשי: "ברוך שחלק מכבודו לבשר ודם" ומישר את כובע הקרדינל התקוע על ראשו בשמץ של קונדסות.

"עיר מוזרה, עיר של כובעים" – מכריזה הקיסרית ממרומי מרכבתה המלכותית, משקיפה מעל ראשי ההמונים הצופים בתהלוכה.

"הוד קיסרותה, לכל כובע יש ראש ולכל ראש יש גוף" – משיבים לה מלוויה והכול פורצים בצחוק.

"תרבוש טורקי אדום, כותונת פסים ושפם עבות – אלו יהודים ספרדים עות'מנים", מסבירים לה. "קפליוש של סמט עם השטרִימל אלו אשכנזים יוצאי גליציה ופולין, שאת החלוק והאבנט שלהם אימצו מלבושם של הערבים. האיש הענק הצועד מאחורי בהמתו, שזעיף שחור כרוך לראשו, איננו ערבי אלא יהודי יליד אוֹרְפָה שבמזרח טורקיה. כובע צ'רקסי, אשפות חצים, אקדחים וסכינים – אלו יהודים מהרי הקווקז, כובעי קונוס צבעוניים, שמלות אדומות, כחולות, לבנות וורודות – אלו בוכרים..."

"מדוע מעיל פרווה לכמה מהם בחום הזה?" – שואלת הקיסרית.

"בבוכרה קר מאוד בעונה הזאת ולכן הם לובשים כאן בירושלים מעילי פרווה" מסביר המלווה והכול פורצים בצחוק.

הקיסרית פוערת זוג עיניים בתימהון ומצביעה על חבורה של שחומי-פנים שקומתם כזרת ושתי פאות משתלשלות להם כשתי צמות דקות על כתפיהם והם מפזזים ברגל קלה.

"אלו התימנים", מודיע המלווה, "הם צורפים בכסף ובזהב, ביניהם גם נפחים, סתתים ובעלי-אמנות הכורכים תורה ועבודה."

"איִנְטֶרְסָנט... איִנְטֶרְסָנט... אבל יותר מדי יהודים בעירו של המושיע" – נאנחת הקיסרית.

[מתוך 'פורצי גדר' (רומן), 45-46]

הבלקון – גשר בין אימא לאבא

הבלקון היה גשר בין הבית לשמים וגשר בין אימא לאבא. גשר רומנטי שניהלו שני טיפוסים קוטביים כל כך משני צדי החבל.

אימא שלשלה מדי בוקר את סל הקש הגדול ואבא מילא אותו במיטב הפירות והירקות שטל בוקר ונקטר שחרית היה נסוך עליהם. אימא העלתה את הסל אל הבלקון, כאילו העלתה משאלת לב.

היא מיששה כל שזיף ומשמש, כל עגבנייה ומלפפון, ליטפה והריחה והתענגה על כל מישוש ומישוש כאילו תינתה אהבים עם אבא. היה זה סיפור אהבה יומי עם רגעים של חסד בין אדון למשרתת, שאורכם כאורך החבל שחיבר ביניהם. אבא נעמד מתחת לבלקון, נשא עיניו אל אימא וסלסל 'פלומה', פלומה! עד מהרה אימא הייתה מתקרבת למעקה הבלקון ומשלשלת את סל הקש הגדול ואבא מילא אותו בנדיבות וברוחב-לב. ברגעי חסד אלה היא שלשלה אליו את סל רצונותיה והעלתה סל גדוש של נכונות ורוח טובה מצדו.

המבטים שהחליפו השניים ברגעים אלה הבטיחו שגם הלילה בחצות אימא תתגנב לחדרו של אבא.

[מתוך הרומן 'שתיקת התרנגול', עמ' 33]

לאן נעלם תרנגול הזהב?

קשה מכול היה הבוקר שלמחרת. שמש אדומה השתהתה במזרח. זקנות השבט ארבו מאחורי דלת חדר הכלולות וציפו לשווא לצרחות הכלה ולסדין האדום אך אלישע התהפך על צדו ונרדם מתלאות היום העמוס. חנה, שהכינו אותה לקראת המפגש עם תרנגול הזהב, שייכנס ללול ויפזר זירעונים, המתינה עד בוש ברגליים מפוסקות. התרנגול העייף נרדם זה מכבר. האכזבה עם שחר הייתה גדולה ומרה.

"נראה, ששישפו את אלישע. אסון גדול ניחת על שתי המשפחות", זעקה ג'ובר ועמה הזקנות כשבשורת דם הבתולים בוששה להגיע.

בלילה שלאחריו, בעוד זקנות השבט שינה של תינוק מתוק, תרנגול הזהב נכנס ללול וקרא את קריאת הגבר, פיזר זירעונים ושניהם טבלו בדם בתוליהם, בכו וצחקו כאחד, והוא אפילו קצת חיבק את חנה אשתו ונשק על לחיה. כן, היו זמנים. ומה עכשיו — מסעות מכפר לכפר בשלג כבד ובקור מקפיא.

[מתוך: סימורג – ציפור האש (רומן), עמ' 10-11].

על הספר:

עשרים-ושישה הסיפורים הכלולים ב'קץ הפלאות' מאת בן-ציון יהושע מביאים פרשיות מרתקות של אהבות ושנאות, כשפים ומיסטיקה, יצרים פרועים ורומנטיקה, תככים ומזימות, סבל ואושר, דמעה וצחוק משובב. גיבורי הסיפורים חיים בין ארץ לשמים, בין מציאות לחלום. הם ספוגים אמונה מיסטית ותהיה במופלא. עלילות הספר מתרחשות בירושלים ובמסעותיו של הסופר בעולם ונושאים עמם את ההווה האנושית, היהודית והישראלית.

יצירתו הענפה של בן-ציון יהושע מזמנת לקורא שפע של הנאה וחוויה ספרותית, לשונית, תרבותית ורגשית הלקוחה מעולמו הפרטי ומהחיים בירושלים של פעם. כל סיפור סוחף את הקורא אל עולם מרתק שמרובות בו הדמויות שהגורל מהתל בהן. הקורא מוזמן להיכנס אל עולם צבעוני, מבושם אקזוטי, רומנטי, לעתים טרגי, לעתים קומי, לעתים מקברי – ולהתפעל משפע גווניו.

בן-ציון יהושע

בן-ציון יהושע, סופר עברי וחוקר הקהילות במרכז אסיה

בן-ציון יהושע (נולד בה' בסיוון ה'תרצ"ו, 26 במאי 1936) הוא סופר, חוקר עמים ויהודים במרכז אסיה ומוציא לאור עברי.

ביוגרפיה

בן-ציון דוד יהושע-רז נולד בירושלים, לבכורה יוכבד לבית אלקלעי, בת היישוב הספרדי הישן ולמולא רפאל יהושע-רז, שעלה מאפגניסטן בילדותו (1898).

יהושע למד באוניברסיטה העברית: מדעי-הרוח, מדעי-היהדות (ספרות עברית ותולדות עם ישראל) ולימודי אסיה. תחומי התמחותו: יהודים באיראן, באפגניסטן ובמדינות המוסלמיות של מרכז אסיה. יהושע דובר שפות מזרחיות ואירופיות.

כיהן כמנכ"ל הוצאת מאגנס באוניברסיטה העברית בירושלים, וכעורך ראשי שלה. תפקידים נוספים בקריירה המקצועית שלו: מנהל אגף ההסברה והפרסומים בעיריית ירושלים וראש הרשות להסברה ולמידע בשעת חירום בירושלים; נספח תרבות ומנהל המרכז הישראלי למרכז אסיה הסובייטית בטשקנט מטעם לשכת הקשר ("נתיב"), שכלל חילוץ יהודים מאזורי מצוקה במדינות מוסלמיות והעלאתם לארץ; יצא בשליחות הצלה מטעם הספרייה הלאומית וחילץ והעלה לארץ בדרך לא דרך ספרים וכתבי-יד של יהודי מרכז אסיה הסובייטית לשעבר. בעל ארבעה אותות: סיני; ששת הימים; יום הכיפורים ושלום הגליל. במסגרת פעילותו הציבורית כיהן כיו"ר אגודת הסופרים העבריים בירושלים וכחבר ועד האגודה ושימש כמנכ"ל זמני של אגודת הסופרים. יו"ר אתר 'יהודי אפגניסטן בארץ ובתפוצות'.

במשך שנים הוביל והדריך קבוצות בארמניה, גיאורגיה, אזרבייג'ן ובמדינות המוסלמיות של מרכז אסיה.

זכה בתשל"א בפרס הרי הרשון של האוניברסיטה העברית ובפרס נשיא המדינה. בשנת 2015 זכה בפרס אקו"ם ובפרס גולדברג של קק"ל. שימש שופט בוועדת פרס טשרניחובסקי לתרגומי מופת, בפרס קוגל של עיריית חולון ובפרס בית שמש לספרות.

זכה בתואר יקיר ירושלים לשנת ה'תשע"א.

יהושע הוא אלמן ואב לשלושה.

ספריו[עריכת קוד מקור | עריכה]

מחקר[עריכת קוד מקור | עריכה]

- מנדחי ישראל באפגאניסטאן לאנוסי משהד באיראן (מחקר). הוצאת מוסד ביאליק, ירושלים תשנ"ב.
- מאחורי מסך המשי - עמים ויהודים במרחב האיראני. הוצאת כרמל. ירושלים 2013.
- מרכז אסיה: בוכרה ואפגניסטן. אפגניסטן: בן-ציון יהושע-רז וצילה זן-בר צור. מכון בן-צבי. ירושלים 2018.

סיפורת ורומנים[עריכת קוד מקור | עריכה]

- עיר באופק (סיפורים). הוצאת ראובן מס. הדפסה ראשונה תשל"ב. הדפסה שנייה תשל"ב.
- פורצי גדר (רומן). סדרה בעריכת נתן יונתן. ספרית פועלים. תל אביב 1987.
- תה אנגלי בירושלים (סיפורים). הוצאת ירון גולן. תל אביב 1998. הדפסה שנייה 1999.
- שתיקת התרגול (רומן). הוצאת אסטרוטוג. 2002. הדפסה שנייה 2003.
- מילואים בשדות האורז (סיפורים), הוצאת אסטרוטוג. 2007.
- יונים מעל החומה (סיפורים), הוצאה לאור צבעונים 2015.
- סימורג - ציפור האש (רומן). צביון. 2018.
- הנזיר - רופא לגוף ונפש (סיפורים). ייצא לאור ב-2020.

מסע[עריכת קוד מקור | עריכה]

- אוק-יול - דרך לבנה - מסע במרכז אסיה. הוצאת משרד הביטחון, 1996. מהדורה שנייה 1997.

סיפורי-עם[עריכת קוד מקור | עריכה]

- צוואת אב (סיפורי עם מאפגאניסתאן). המוסיאון לאנתולוגיה ולפולקלור, ארכיון הסיפור העממי בישראל, חיפה תשכ"ט.
- תפוח מעץ הדעת (סיפורי עם מאפגאניסתאן). הוצאת צור אות. ירושלים תשמ"ו. 1986.

מסות וביקורת[עריכת קוד מקור | עריכה]

- ריח של לחם חם - על יוצרים ויצירות. בציר ירושלים. 2010.

לקריאה נוספת[עריכת קוד מקור | עריכה]

- בן-ציון יהושע, **ילד לו היה לי**, באנתולוגיה "תמונה קבוצתית" (ספרות ישראלית במאה ה-21), עמ' 195-199, הוצאת כרמל, 2017.

קישורים חיצוניים[עריכת קוד מקור | עריכה]

 מדיה וקבצים בנושא **בן-ציון יהושע-רז** בוויקישיתוף

- בן-ציון יהושע-רז, ב"לקסיקון הספרות העברית החדשה"
- רשימת הפרסומים של בן-ציון יהושע-רז, בקטלוג הספרייה הלאומית
- בן-ציון יהושע-רז, ב"לקסיקון הסופרים העברים בהווה"
- בן-ציון יהושע, אמרות פתגמים ומטבעות לשון במרכז אסיה. מגזין אימגו, 17 במאי 2012
- ירון אביטוב, השכונה והחיים, הארץ - מוסף 'ספרים' (11 בספטמבר 2015).
- יוסף טובי, מאחורי מסך המשי, אב"א, גיליון 7 (חורף תשע"ד-2014, עמ' 223-227).
- נורית גוברין, גשר רומנטי משני צדי החבל - אמנות הסיפור של בן-ציון יהושע, מאזנים, כרך פ"ה (אב תשע"א - אוגוסט 2011, עמ' 26-30. נכלל בספרה 'קריאת הדורות - ספרות עברית במעגליה', כרך ו (2015), עמ' 336-343).
- נורית גוברין, ריח של לחם חם (על 'שתיקת התרגול'), 'אפיריון', גל' 78 (2003), עמ' 14-20. נכלל בספרה 'קריאת הדורות', כרך ד, עמ' 250-260.
- נורית גוברין, חדרי חדרים - ביקורת סדרי הלימוד ב'חדר' בספרות העברית לדורותיה (השוואה בין ש. בן-ציון, מרדכי טביב ובן-ציון יהושע), מורשת ישראל, גיליון 1 (כסלו תשס"ה נובמבר 2004), עמ' 56-77. נכלל בספרה 'קריאת הדורות' כרך ג (2008), עמ' 163-184)
- נתן יונתן, להיות צופים ומשתתפים במירוץ (על 'תה אנגלי בירושלים'), 'ירושלים - מאסף לדברי ספרות', כרך י"ז (התש"ס-2000), עמ' 200-201)
- בן ציון יהושע, התרגול, באתר "דעת"
- בן ציון יהושע, לאן נעלמו עשרת השבטים? אפגניסטן ומסורות השבטים האובדים, באתר אימגו
- יוסף טובי, על הספר 'דיוקנה של קהילת האנוסים במשדה שבאיראן' מאת בן-ציון יהושע(הקישור אינו פעיל), פעמים, 4, חורף תש"ם 1980, עמ' 98-99
- הרצל ובלפור חקק, בן ציון יהושע: מירושלים לדרך המשי – ובחזרה - ריאיון לרגל צאת ספרו "מילואים בשדות האורז", באתר אימגו

- הרצל חקק, שתיקת התרנגול - זעקת העולם האבוד
http://www.e-mago.co.il/Editor/literature-410.htm -
- רמי נוידרפר, תשוקה ומיסטיקה בספרו של בן ציון יהושע – מילואים בשדות האורז, באתר אימגו
- ירון אביטוב, הנוכל האפגאני מהכרמל, בעיתון מקור ראשון, 23 באוקטובר 2018
- חוה נתן-צוטריין, 'סימורג – ציפור האש – רומן מאת בן-ציון יהושע', 'דעת – לימודי יהדות ורוח, כתב עת וירטואלי, חינוך והוראה (ביקורת ספרים), גיליון 15 (תשע"ט 2018/19, סוף אוגוסט 2018).
- בן-ציון יהושע-רז, במיזם "סופרים קוראים" של מרכז הספר והספריות בישראל
- עמיקם יסעור, חיפה המנדטורית ברומן 'סימורג - ציפור האש', מאת בן-ציון יהושע, מועדון הקריאה של 'הארץ', 16.8.2019.
- בן-ציון יהושע, מלחמת אזרחים בעיר ושמה 'יום שני' (דושנבה, תג'יקיסטן), 'חדשות בן-עזר', גיליון 1485 (י"ח בתשרי תש"פ - 17.10.2019).
- The Human Spirit: Picking up the scent, The Jerusalem Post | JPost.com
- חגי קמרט, ניתוח ספרותי-רעיוני של ספרו של בן ציון יהושע: סימורג - ציפור האש בתוך: ד"ר לאה מזור, על מקרא הוראה וחינוך
- Benzion D. Yehoshua. 'Crucigrama jerusolimitano', Antology – *Jerusalen celestial* - [תרגום לספרדית של *Portada y Lomo*. Edited by Yaron Avitov. Ecuadur 2015. Pp. 156-164].
הסיפור 'תשבץ ירושלמי' מהקובץ 'יונים מעל החומה' 2015 באנתולוגיה המוקדשת לירושלים].
- Benzion D. Yehoshua, 'Perdon y benevolencia', Antology – Edited by Yaron Avitov . Ecuadur 2016, pp. 304-308 [תרגום לספרדית של הסיפור 'כיפור של חסד' מהקובץ 'יונים מעל החומה' 2015 באנתולוגיה המוקדשת לשואה].